

nieuws- en informatieblad

BELANGRIJKE DATA

- Zaterdag 1 juni 2013: VVNK symposium Kunst aan de kust in Katwijk's Museum.
- Zaterdag 13 juli 2013: excursie Museum de Fundatie en Jugendstilwandeling in Zwolle.
- Zaterdag 17 augustus 2013: bezoek aan Villa Maarheze met historische tuin in Wassenaar (onder voorbehoud).

IN DIT NUMMER

- Van het bestuur: Algemene Ledenvergadering; terugblik excursie Utrecht; komende excursies (pag 2).
- Symposium Kunst aan de kust in Katwijk's Museum (pag 3).
- Evenementen: excursie Museum de Fundatie en Jugendstilwandeling in Zwolle (pag 5).
- Coaching & mentoring in de professionele ontwikkeling van Vincent van Gogh (pag 8).
- Kinderboekenmuseum Het Schooltje van Dik Trom (pag 16).
- Tentoonstellingsagenda (pag 18).

VAN HET BESTUUR

Algemene Ledenvergadering

Op 15 april hebben wij onze Algemene Ledenvergadering in Utrecht gehouden. De vergadering is bezocht door een 40-tal leden. Met deze korte maar geanimeerde vergadering is een einde gekomen aan het betrokken bestuurslidmaatschap van Ada Marius - van Eeghen. Het bestuur is goed op weg om opvolging voor haar te vinden.

Terugblik excursie Utrecht

Na afloop van de ALV hebben wij in twee groepen een leuke stadswandeling door Utrecht gemaakt onder de bezielende leiding van Resl von Bönninghausen en Els Jimkes. De klapper van de middag was echter het bezoek aan de voormalige synagoge, nu Broodhuis geheten, gelegen aan de Springweg 162. Leden van de gemeente Ruth (een onderdeel van de stichting Zending en Opwekking) hebben in 1983 in krap 11 maanden tijd het gebouw helemaal hersteld en teruggebracht in de staat, zoals het gebouw

in 1926 onder leiding van architect Harry Elte in Art Deco stijl was verbouwd. Tot in de kleinste details is dat gelukt waardoor een schitterend erfgoed behouden is gebleven. Gelukkig is er gelegenheid voor iedereen die dit gemist heeft om dit nog goed te maken. Zie voor de openingstijden www.zending-en-opwekking.nl.

Komende excursies

Het bestuur is bezig met het organiseren van een Bezoek aan Villa Maarheeze met historische tuin in Wassenaar. De vermoedelijke datum zal zaterdag 17 augustus a.s. zijn. Noteert u die datum alvast. Verdere bijzonderheden zullen in het juli nummer van 'Rond 1900' worden bekendgemaakt.

Foto's: Kees van der Geer

SYMPOSIUM KUNST AAN DE KUST

Zaterdag 1 juni 2013
VVNK symposium in
Katwijks Museum

KATWIJKS
MUSEUM

De VVNK organiseert op 1 juni a.s. haar tweemaaljaarlijks symposium in het Katwijks Museum in Katwijk, met als thema: Kunst aan de kust.

De badplaats (of vissersplaats) was rondom 1900 niet alleen erg in trek als toeristisch oord, maar ook als artistiek centrum. Aan het begin van de vorige eeuw waren op diverse plaatsen langs de Nederlandse kust kunstenaarskolonies actief, zoals in Domburg, Bergen en Katwijk. Ook in het buitenland, zoals in Oostende (België), Skagen (Denemarken) en Worpswede (Duitsland).

Deze zomer verschijnt het tweede Rythmus-Jaarboek 'Koninginnen aan de Noordzee'. Een aantal auteurs van dit boek laat op het symposium zijn licht schijnen op de badplaats rond 1900. Grand hotels en

casino's verdrongen elkaar om de mooiste plek. Welke invloed had deze stroom aan toeristen op de architectuur van de badplaats? Duizenden waagden zich in een koetsje in het water en welke badmode werd door hen gedragen? Vanaf 1880 kwam ook in Katwijk een grote stroom op gang van kunstenaars die werden aangetrokken door de ongerepte natuur en dorps sfeer. Ruim 1000 kunstenaars uit binnen- en buitenland vonden hun inspiratie in het vissersdorp en vormden een aparte kolonie. De sporen van deze tijd zijn in kunst, vissersmateriaal en gebruiksvoorwerpen terug te vinden in het Katwijks Museum. Het symposium wordt afgesloten met een rondleiding door het museum, waar op dat moment een tentoonstelling is over Bomschuiten.

Aanmelding en kosten symposium

Aanmelden moet **vóór 23 mei 2013**

Er kunnen maximaal 100 deelnemers aan het congres worden geplaatst.

Bij te veel belangstelling worden de beschikbare plaatsen in volgorde van aanmelding toegewezen met dien verstande dat 40 plaatsen gereserveerd zijn voor leden van de VVNK.

Aanmelden voor dit symposium kan via de website www.vvnk.nl/evenementen of door het invullen en opsturen van bijgevoegd aanmeldingsformulier.

James Ensor, *Baden te Oostende, 1890*, zwart, rood, blauw krijt en gouache op paneel 37.5 x 45.4 cm. Vlaamse Overheid depot Museum voor Schone Kunsten Gent. ©Lukas – Art in Flanders VZW / Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen, foto Hugo Maertens

Programma VVNK symposium in Katwijk's Museum

- 10:30 uur Ontvangst met Katwijk's knipje.
- 11:15 uur Opening door dagvoorzitter Lieske Tibbe.
Welkomstwoord door Kees van der Plas, Katwijk's Museum.
- 11:45 uur Inleiding Anne van Buul (Rijks Universiteit Groningen)
Toelichting op boek 'Koninginnen aan de Noordzee'.
- 12:15 uur Lezing Jennifer Meyer (Rijks Universiteit Groningen)
Badplaatsarchitectuur in Scheveningen rond 1900
- 12:45 – 13:45 uur Lunch
- 13:45 uur lezing Rosalie Sloof (Gemeentemuseum Den Haag)
Badmode in Scheveningen.
- 14:15 uur Lezing André Groeneveld (Katwijk's Museum / Zuiderzee
Museum)
Kunstenaars in Katwijk.
- 14:45 uur Samenvatting door dagvoorzitter.
- 15:00 - 15:30 uur Thee-/koffiepauze.
- 15:30 - ca. 16:15 uur Rondleiding door Museum (tentoonstelling over Bomschuiten).
- 16:00 – ca. 17:00 uur Afsluiting met drankje.

Opmerking: na elke lezing is er gelegenheid om vragen te stellen.

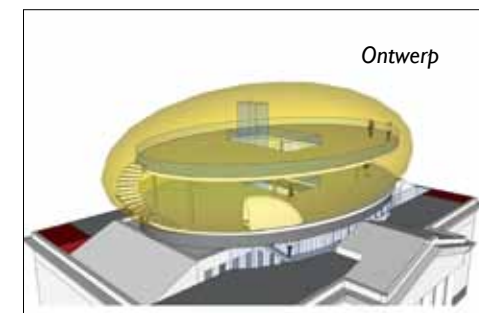

*Hotel Continental
(1880) in zijn
gloriejaren, Ostende, de
jaren 1920.
Foto Nels, uitgave
Librairie Internationale
Ostende; verzameling
Dirk Beirens.*

EVENEMENTEN

Zwolle, zaterdag 13 juli 2013 Excursie Museum de Fundatie en Jugendstilwandeling in Zwolle

Op 31 mei a.s. wordt het Museum de Fundatie na een grootscheepse verbouwing heropend. Bovenop het gebouw is een enorm 'oog' geplaatst waarin twee tentoonstellingszalen zijn ondergebracht.

'Het OOG', zo noemt Museum de Fundatie zelf de ellipsvormige opbouw op het dak. Maar nu al circuleren er tal van andere bijnamen: 'de wolk', 'het ei', 'de ufo', 'de zepelin' of 'het ruimteschip'. De uitbreiding, een ontwerp van Hubert-Jan Henket, biedt plaats aan twee tentoonstellingszalen met een gezamenlijk oppervlak van bijna 1000m². Een groot ovaal raam geeft uitzicht op de historische binnenstad. Aan de buitenkant is de opbouw bekleed met 55.000 wit-blauwe tegels. 'Het OOG' wordt als een keramische wolk optisch opgetild en zweeft boven het oorspronkelijke neoclassicistische gebouw. Op de grens tussen de middeleeuwse stadskern en de 19de-eeuwse singels is het vernieuwde museum een hedendaags baken en een icoon voor de toekomst. De nieuwbouw komt tegemoet aan de vraag naar extra ruimte voor de zo succesvolle sand-

De kosten voor het bijwonen van het symposium - ter plekke te betalen - zijn € 20 voor leden VVNK, € 23 voor niet-leden en € 10 voor jongeren t/m 26 jaar. In deze kosten zijn begrepen de toegang tot het museum, koffie/thee inclusief Katwijk's knipje, lunch en een drankje met hapje na afloop.

Adres & bereikbaarheid

Katwijk's Museum
Voorstraat 46, 2225 ER KATWIJK ZH
www.katwijksmuseum.nl / tel. 071-4013047

Parkeren

Betaald parkeren kan in de beide parkeergarages ('Princehaven' en 'Tramstraat') aan de Tramstraat, op enkele minuten loopafstand van het museum.

Openbaar vervoer (Arriva)

- Leiden Centraal Station-Katwijk (lijn 31 via Tramstraat, halte Noordeinde - lijn 37 via Boulevard, halte Nieuw Brittenburg - lijn 38 halte Vuurbaak)
- Den Haag-Katwijk-Haarlem (lijn 90 via de Boulevard, halte Nieuw Brittenburg)

Publicatie

In de zomer verschijnt in de reeks van Rythmus, Jaarboek voor Fin de Siècle Studies, bij uitgeverij Verloren het boek *Koninginnen aan de Noordzee* onder redactie van Anne van Buul, Ben de Pater en Tom Sintobin e.a. 192 pagina's, ISBN 9789087043520.

Op het symposium kan op dit boek worden ingetekend.

Voor inlichtingen:

Kees van der Geer, secretaris VVNK
secretaris@vvnk.nl, tel. 06-53 81 12 60

Programma Zwolle

- 10:30 uur Ontvangst met koffie en appeltaart in Grandcafé Public.
- 11:00 uur Rondleiding over de tentoonstelling **DANS OP DE VULKAAN – KUNST EN LEVEN IN DE WEIMAR REPUBLIEK** in Museum de Fundatie en daarna gelegenheid om zelf nog even rond te kijken.
- 13:00 uur Lunch op eigen gelegenheid in een van de café's in de nabijheid van het museum of een meegebrachte boterham in het Singelpark.
- 14:00 uur Wandeling langs Zwolse Jugendstilpanden.
- 15:30 uur Einde programma

wich van publiekstrekking en specialistische tentoonstellingen.

Vanuit deze nieuwe ruimte hebt u een spectaculair overzicht over de historische binnenstad van Zwolle.

Ter gelegenheid van de opening zijn er drie speciale tentoonstellingen waarvan **DANS OP DE VULKAAN – KUNST EN LEVEN IN DE REPUBLIEK VAN WEIMAR 1918-1933** voor ons van belang is. Deze periode geldt als een hoogtepunt van kunst en cultuur in Duitsland maar was ook een tijd van felle politieke strijd en economisch verval. Topstukken worden getoond van Duitse kunstenaars zoals Käthe Kollwitz, Lovis Corinth, Max Beckmann, Otto Dix,

Lovis Corinth, *Unter den Linden* (detail), 1922, Collectie Von der Heydt-Museum Wuppertal.

John Heartfield, *Vater und Sohn* (detail), 1924, foto, Collectie Akademie der Künste, Berlin, VG Bildkunst Bonn (afbeelding met de geraamtes).

Ernst Ludwig Kirchner, George Grosz, Peter Zimmermann en anderen.

De drie hoofdthema's van de tentoonstelling zijn: het grauwe naoorlogse bestaan versus de golden twenties, het grote stadsleven in Berlijn en een blik vooruit en terug. Het indringende verhaal van een land in verwarring wordt het beste verteld aan de hand van kunstwerken die inmiddels tot de hoogpunten van de Europese kunstgeschiedenis worden gerekend.

De getoonde werken werden geleend van Akademie der Künste Berlin, Berlinische Galerie, Von der Heydt-Museum Wuppertal en het Stedelijk Museum Amsterdam, aangevuld met werken uit de collectie van het Museum de Fundatie.

Na de lunch, op eigen gelegenheid in een van de cafés in de nabijheid van het museum starten we om 14.00 uur met een wandeling langs de Jugendstilpanden in Zwolle.

Bekende Zwolse architecten in deze periode zijn: Post, Broekema en Meijerink. Maar ook minder bekende hebben aangetoond dat bouwkunst en kunstnijverheid samen gaan in een Gesamtkunstwerk. Grote glasoppervlakken en gevels vallen op door loggia's, erkers, torentjes en smeedijzeren hekwerken. Kenmerkende decoraties in hardsteen, gekleurde baksteen, veelvuldig gebruik van glas in lood, teakhouten deuren en tegeltableaus vervolmaken de Jugendstil. We gaan met eigen ogen genieten van de bijzondere panden die zijn beschreven in de gids die het ZAP (Zwols Architecten Podium) ter gelegenheid van haar 10-jarig bestaan samenstelde; beschreven in 'Rond 1900', september 2012.

Ludwig Meidner,
Dichter Johannes R Bechner (detail), 1916.
Collectie Akademie der Künste Berlin.

Aanmelding en kosten

Opgeven graag vóór 1 juli via de website www.vvnk.nl/evenementen of door het invullen en opsturen van bijgevoegd aanmeldingsformulier.

De kosten voor koffie, rondleiding over de tentoonstelling en stadswandeling bedragen € 15 voor leden, € 18 voor introductés en € 7,50 voor jongeren t/m 26 jaar. De entree in Museum de Fundatie is voor eigen rekening. Voor Museumkaart- en Rembrandtkaarthouders gratis.

Degenen die zich opgeven per e-mail ontvangen ca. een week tevoren een herinnering aan hun opgave.

Degenen die zich opgeven met een strookje krijgen alleen bericht als de excursie overtekend is. Iedereen wordt geacht te komen.

Adressen en bereikbaarheid

Grandcafé Public, Blijmarkt 23, Zwolle, tel. 038 4226600.

Museum de Fundatie, Blijmarkt 20, Zwolle.

Openbaar vervoer: vanaf het station loopt u in ca 10 minuten via de Stationsweg, aan het eind linksaf Van Roijensingel, 1e brug rechts, 2de straat rechts is Blijmarkt met op nr 23 Grandcafé Public.

Auto: parkeergarages zijn in de buurt.

Telefonische bereikbaarheid alleen op 13 juli (de dag zelf)!

Resl von Bönninghausen 06-12 87 45 54
Thea de Hilster 06-23 48 33 29

COACHING & MENTORING IN DE PROFESSIONELE ONTWIKKELING VAN VINCENT VAN GOGH

© Rendel de Jong

Introductie

Voor Vincent van Gogh (1851-1890) was de kunstacademie geen optimale leerschool. De frequente brieven aan zijn broer Theo en de tekeningen, aquarellen en schilderijen die bewaard zijn gebleven laten zien dat hij de basis van het vak leerde in de jaren 1881-1882 dankzij de intensieve "coaching & mentoring" door oudere collega's Mauve en Weissenbruch. Ook werd hij gestimuleerd door "Teachers at a distance" (Galeson, *Young geniusses and old masters*, 2006) van Rembrandt tot Jacob Maris en door generatiegenoten zoals De Bock en Van Rappard. Er zijn overeenkomsten met de resultaten van onderzoek naar de coaching van managers en professionals (De Jong en Van der Meer, 2011) en de ontwikkelingslijnen van wetenschappers, zoals beschreven door Van Strien (2011) in zijn recente boek *Psychologie van de Wetenschap*.

Het gebruik van de termen "coaching" en "mentoring" is divers, met als gemeenschappelijke noemer: taakgerelateerd leren van de ene persoon (of groep personen), de cliënt(en) of "coachee(s)" met de hulp van een andere persoon, de coach. Meer specifiek is de term "mentoring": speciale taakgerelateerde kennis en vaardigheid worden door een meer ervaren persoon aan een minder ervaren collega overgedragen. Beide termen zijn van toepassing op de hulp die Vincent van Gogh in de periode 1881-1882 kreeg.

Van inspiratie naar keuze voor het kunstenaarschap

Al vroeg werd Vincent van Gogh geïnspireerd door oudere kunstenaars. Werkzaam in de kunsthandel stelde hij zelfs een lijst van meer dan 50 favorieten op.

Na een kunstarme periode als hulprediker bij de mijnwerkers in de Boringe schrijft hij in een brief aan zijn broer Theo dat hij weer verlangt naar het "land van de schilderkunst". Daarbij noemt hij Rembrandt, Millet, Dupré, Delacroix, Millais en de dromerige Matthijs Maris. Hij

Afb. 1
Ploeger, houtskooltekening
van Anton Mauve.
Privécollectie.

Afb. 2
Théophile Emile Achille de Bock, Barbizon, figuur, bomen.

begint zichzelf vervolgens als kunstenaar te ontwikkelen, met een schriftelijke cursus en door het natekenen van werken van Millet. Bij een bezoek aan Willem Roelofs in Brussel in 1880 krijgt hij het dringende advies om te gaan tekenen naar levende of naar gipsen modellen. "Maar dat niet zonder leiding van den een of ander die 't verstaat". De academie in Brussel met zijn schoolse aanpak bracht Vincent niet de begeleiding die bij hem paste.

Die vond hij aanvankelijk wel bij zijn aangegetrouwde neef Anton Mauve (1838-1888), een vooraanstaand lid van de Haagse School. Bij zijn bezoek aan Mauve in augustus 1881 ziet hij veel moois in het atelier. De afbeelding van een ploeger (afb. 1) is "superbe" schrijft hij aan Theo.

Mauve blijkt geïnteresseerd in Vincents

eigen tekeningen en geeft hem meteen nuttige wenken. Hij laat Vincent een hele partij van zijn eigen studiebladen zien en legt ze aan hem uit. Vincent maakte ook kennis met leeftijdsgenoot Théophile de Bock. Hij zag veel goeds in diens werk maar vond wel dat De Bock zich beter zou moeten concentreren, met name op het figuur tekenen. "Als we geen figuur tekenen of anders bomen als waren 't figuren dan zijn we als mensen zonder ruggegraat of met een te zwakke".

De eerste postume tentoonstelling van het werk van Vincent van Gogh zou plaatsvinden bij De Haagsche Kunstkring, waarvan De Bock mede-oprichter en eerste voorzitter was.

In afb. 2 een voorbeeld van bomen en een menselijke figuur in een olieverfschets van Théophile de Bock (1851-1904).

Afb. 3
Tekenen naar (gekleed) model
'Teekenles' bij Pulchri Studio, zwart krijt,
Johan Anthonie (Jan) de Jonge (1864-1927).
Privécollectie.

Coaching en Mentoring door Anton Mauve, inspirerende jonge collega's, getroebelde relaties

In december 1881 begint de intensieve begeleiding door Mauve. Bij het geven van commentaar is Mauve bemoedigend. Bij kritiek geeft hij altijd aan hoe je het probleem op een andere manier aan kan pakken. Vincent beschrijft hoe geconcentreerd zij beiden waren. Modern gezegd: beide heren verkeerden in een toestand van hoge "engagement" of "flow". Vincent was blij met een ietwat twijfelachtig compliment. Mauve zei dat hij altijd had gedacht dat Vincent een droogkloot was, maar dat bleek in de praktijk mee te vallen. Mauve en zijn vrouw Jet (Ariette Carventus, nicht van Vincent) waren erg aardig in deze periode. Mauve zorgde er voor dat Vincent via een tijdelijk lidmaatschap mee kon doen aan het tekenen

naar (gekleed) model bij de Haagse kunstenaars vereniging Pulchri Studio (afb. 3).

De aquarellen en studies in olieverf zijn nog geen meesterwerken, maar er zit wel iets echt en gezonds in, meende Van Gogh zelf. Een van deze werken was een aquarel van een breiende Scheveningse vrouw.

Mauve haalt Vincent uit zijn "comfort zone" door hem aan het werk te zetten met houtskool. Dat was zo frustrerend dat hij de houtskool in elkaar trapte.

Van Gogh merkte dat zowel een helder hoofd als een positieve stemming voor het tekenen van belang waren. Het lezen in de biografie van Millet (gekregen van De Bock) met zijn doelgerichte aanpak bracht hem in de goede stemming. Hij werd terneergeslagen van de levensgeschiedenis van de jong gestorven Gerard Bilders, die kon klagen dat hij "deze week 't land had gehad en

Afb. 4
Een van de (vroeg) stadsgezichten
van Jacob Maris, 1877, aquarel.
Privécollectie.

had zitten knoeien" – en naar "dit of dat concert of comédie" was geweest en daar "nog beroerder vandaan kwam".

Maar hij werd ook enthousiast door het kijken naar recent werk van oudere collega's. Hij noemde onder andere een aquarel van Jacob Maris, een van diens stadsgezichten (afb. 4),

Ook op persoonlijk niveau was hij blij met de contacten met leeftijdsgenoten, zoals Anthon van Rappard en Jules van der Sande Backhuijzen, naast Théophile de Bock. Heel veel indruk maakte een van zijn modellen die hem onverwachts op kwam zoeken omdat ze bezorgd was over zijn gezondheid. Zij bracht een pannetje bonen en aardappels voor hem mee. Vincent schreef zijn broer Theo dat dit de dingen waren die het leven de moeite waard maakten.

Deze broer Theo gaf ook veel morele ondersteuning, naast zijn financiële sponsoring.

Een bron van frustratie waren de relaties met de rest van de familie, met kunsthandelaren en met (potentiële) klanten.

De relatie met Anton Mauve verslechterde begin 1882. Naar het idee van Vincent mede door de roddel van de kunsthandelaar Tersteeg. Maar ook de opkomende depressies en werkgerelateerde uitputting van Mauve moeten niet over het hoofd gezien worden. Zoals Vincent schreef, was hij "zo moe als een hond" en leek het wel of hij "bij elk schilderij een stukje van zijn leven moest geven". Geen wonder, volgens contract met Tersteeg moest hij soms 12 schilderijen in drie weken produceren. Veelal herderson met schapen, soms van voren, dan weer van achteren gezien.

Toen Mauve de relatie geheel verbrak in mei 1882 was dat voor Vincent een grote schok. Toch bleef hij vol waardering. Vaak

Afb. 5
Anton Mauve (1838-1888),
Duinlandschap, olieverfschets.
Privécollectie.

dacht hij terug aan de intensieve sessies met Mauve, bijvoorbeeld over de manier waarop je het perspectief van de aardkluiten in duingrond kon weergeven. (afb. 5)

Vincent was blij met de hulp die hij later kreeg van Jan Hendrik Weissenbruch (1824-1903). Gelukkig, schreef hij, waren er "knappe koppen, zoals W., die een tekening te voorschijn halen die nog niet af is en dan zeggen hoe zij het verder denken op te zetten. Dat is het waar ik iets aan heb". Weissenbruch gaf ook heel praktische tips, zoals het weken van houtskool in olie, niet alleen om deze te fixeren, maar ook om een diepere en warmere kleur zwart te krijgen. Ook leerde hij hem werken met een instrument (raster) om het perspectief onder de knie te krijgen. Het deed Vincent goed dat Weissenbruch positief was over een belangrijk nieuw werk, "Sorrow".

Een steen des aanstoots voor familie en relaties, met inbegrip van Anton Mauve, was de (ex)prostituee Sien Hoornik. Zij was zijn model vanaf januari 1882. Zij trok in bij Vincent in juli van dat jaar. Samen met dochtertje Maria en pasgeboren zoon Willem (volgens voortschrijdend inzicht geen zoon van Vincent).

Het voordeel van een direct beschikbaar model lijkt niet het hoofdmotief. Hij bekommerde zich over haar lot en dat van haar kinderen. Wellicht mede geïnspireerd door (christelijke) plichtsbefef, gezien zijn eerdere roeping als predikant.

In de zomer van 1882 verbleef Vincent in het ziekenhuis voor de behandeling van een SOA. Als blijk van waardering kreeg de behandelende arts de eerder genoemde aquarel van het Scheveningse breistertje.

Dromen gerealiseerd?

In augustus verandert de toon van de brieven. Over een aantal olieverfstudies schrijft hij aan zijn collega Anthon van Rappard op zondag 13 augustus: "eigenlijk gezegd geloof ik niet dat men aan mijn eerste geschilderde studies zou zeggen dat het mijn eerste waren". De maandag erna schrijft hij aan Theo dat hem iets was gelukt waar hij al jaren van had gedroomd. Hij had twee studies in de open lucht in olieverf gemaakt, waaronder het *Meisje in een bos* (afb. 6).

Over dit schilderij schrijft hij dat de grote moeilijkheid was om het helder te houden, om lucht te brengen tussen de stammen en de plaats en de relatieve dikte

van de stammen, veranderd door het perspectief. "Met bijzonder plezier heb ik deze twee gemaakt".

Het andere werk (*Duinen*, afb. 7) was weinig meer dan opengewerkte grond. Hij refereert aan de avond dat hij met Mauve aan het perspectief van die brokken grond had gewerkt. Mauve's perspectief op brokken grond is te zien in diens studie *Duinlandschap* (afb. 5). Overigens vertoont *Duinen* van Van Gogh een opmerkelijke gelijkenis qua kleurstelling en gezichtspunt met een duinlandschap van Jacob Maris.

Maar helaas, na een paar weken was hij toch niet meer zo tevreden. "Er gaat dan ook niet dan hoogst zelden een dag voorbij waarop ik 't een of het ander maak maar het is nog niet het eigentlijke wat ik wil". Het lijkt weer te gaan om de weergave van de menselijke figuur. "Er is een algemeene

Afb. 6
Vincent van Gogh, 1882 *Meisje in een bos*.
Kröller-Müller museum, Otterlo.

Afb. 7
Vincent van Gogh, 1882, Duinen.
Privécollectie.

kennis van 't figuur voor nodig die ik mij tracht eigen te maken door het teekenen van grote figuurstudies".

Op de tentoonstelling in het Kröller-Müller begin 2013 was mooi te zien hoe de figuren uit 1881-1882 jaren later weer terugkomen in het werk Frankrijk. In een brief uit Arles, eind juli 1888 aan Theo, schrijft hij over een portret dat hij maakt van de postbode Joseph Roulin, zittend in een stoel. Alweer de opmerking dat hij meer figuren gaat maken. "Dat is al met al het enige wat me in de schilderkunst het meeste ontroerd....".

"Wat is het teekenen?" vraagt hij zich eind oktober 1882 af. "t Is een zich heenwerken door een onzichtbaren ijzeren muur die schijnt te staan tussen wat men voelt en wat men kan".

Discussie

In de opstelling van Mauve naar Vincent is er aanvankelijk een combinatie van enerzijds acceptatie en vriendelijkheid, anderzijds duidelijke terugkoppeling, waar nodig kritiek. De sterke negatieve invloed van gebrek aan acceptatie wordt duidelijk bij de omslag in de samenwerkingsrelatie. Het voert te ver om in dit kader op de dynamiek van hun samenwerkingsrelatie in te gaan, met name op het aandeel dat Vincent zelf in het probleem had.

In aansluiting op deze observaties: ook in interviews met professionele coaches en in het eigen vragenlijstonderzoek van De Jong en Van der Meer bij ex-cliënten van coaches komt een accepterende houding in combinatie met terugkoppeling als effectief

naar voren (De Jong en Van der Meer, 2011).

Wat tot dusver in onderzoek naar coaching weinig aandacht heeft gehad is de invloed van duidelijke suggesties en instructies. Binnen de hedendaagse coachingcultuur worden instructies bijna als een doodzonde gezien, vanwege de vermeende inperking van de zelfbeschikking van de cliënt. Het lijkt mij dat zowel de opstelling van Mauve in de "goede" periode als die van Weissenbruch laten zien dat duidelijke instructie de zelfbeschikking niet hoeft in te perken maar juist kan vergroten door een toename van kennis en kunde. En daardoor helpen de "onzichtbaren ijzeren muur tussen wat men voelt en wat men kan" barrières weg te nemen. Juist een persoon als Vincent, die weinig behoefte had aan schoolse lesjes, bleek "voordoen" en instructie goed in de ontwikkeling tot zelfstandige professional te integreren. Uiteraard op voorwaarde van respect voor de autonomie.

Een andere belangrijke bijdrage leveren coaching en mentoring door versterking van zelfvertrouwen en motivatie, door respect en waardering voor de artistieke productie en door het oproepen van enthousiasme en "flow" in de directe samenwerking.

Ten aanzien van het ontwikkelen van "kunnen" lijkt er sprake van een soort masterplan, vergelijkbaar met het "network of enterprise" dat Herbert Gruber vond in de biografische gegevens van vooraanstaande geleerden, zoals beschreven door Van Strien in zijn *Psychologie van de Wetenschap* (2011). Uit de beschouwingen van zijn eigen werk schemert soms door waar Vincent als persoon en als kunstenaar uiteindelijk op uit was.

Minder goed lijkt dat te lukken op het sociale vlak. Het belang van sociale relaties komt naar voren bij zijn ontroering wanneer een van zijn modellen bezorgd is over zijn gezondheid en een pannetje eten brengt.

Ook uit zijn blijdschap met de hartelijke ontvangst door Mauve en zijn verdriet als gevolg van de verslechtering van hun relatie, en later bij Mauve's dood in 1888.

Dit stuk is deels ontleend aan papers waarin ook verslag werd gedaan van een survey-studie naar coaching en mentoring, in een E-book van de European Council for Coaching & Mentoring en een voordracht op de Europese conferentie van het Dutch HRM-network, Groningen, november 2011:

De Jong, R.D. & Van der Meer, E. Linking coach and mentor behavior to outcome: two complementary approaches, toe te zenden op verzoek, via e-mail, rendeldejong@hotmail.com.

Bronnen mbt Van Gogh's correspondentie:

L. Jansen, H. Lujten en N. Bakker (Redactie), 2009, De Brieven. Uitgebreide, geannoteerde, geïllustreerde uitgave van de brieven van en naar Vincent van Gogh. Amsterdam: Van Gogh Museum.

S. van Heugten, 2009 Anton Mauve als leermeester van Vincent van Gogh. In S. de Bodt en M. Plomp (Redactie) Anton Mauve 1838-1888.

R. Zwikker, 2003 Van Gogh's teachers. In S. Stolwijk, S. van Heugten, L. Jansen en A. Bluem (Redactie) Vincent's choice. The musee imaginaire of Van Gogh. Amsterdam: Van Gogh Museum/ Mercatorfonds.

Met dank aan de veilinghuizen AAG en Zeeuws veilinghuis en diverse particuliere verzamelaars voor de afbeeldingen van een aantal kunstwerken.

Dr Rendel de Jong is organisatie-psycholoog. Hij was programmacoördinator van de studierichting Psychologie van Arbeid en Gezondheid aan de Universiteit Utrecht. Hij is als begeleider betrokken bij promotieonderzoek naar samenwerking en leiderschap in helikopterteams bij de Koninklijke Marine. Verdere (onderzoek)interesses liggen o.a. op het gebied van (bestuurs)geschiedenis.

Thea de Hilster

Op woensdag 27 maart 2013 is museum Het Schooltje van Dik Trom geopend door Rosette van Kempen, kleindochter van schrijver C. Joh. Kieviet (1858-1931). Het museum is gevestigd in het voormalige schooltje in Etersheim (gemeente Zeevang) waar Kieviet bijna twintig jaar voor de klas heeft gestaan.

Het schooltje is in 1882-1883 gebouwd voor de somma van f 7777,77 en is een eenklassig gebouw met een onderwijzerswoning. In die klas kregen alle kinderen uit Etersheim les. Kieviet werd daar in 1883 de eerste hoofdonderwijzer. Zijn vrouw mocht er de handwerklessen geven. In de jaren 1920 kreeg het schooltje een aanbouw in de stijl van de Amsterdamse School. De school moest zijn deuren sluiten in 1939 omdat er nog maar acht leerlingen waren.

Het schooltje is het enige bewaard gebleven eenklassige schooltje in Noord-Holland. Het verwaarloosde gebouw is in 2011 aangekocht door Stadsherstel Amster-

Johan Kieviet met vrouw Gesina en dochter Gretha voor het schooltje in Etersheim rond 1900.

dam N.V., nadat bewoners uit Etersheim en Oosthuizen hadden geprotesteerd tegen de voorgenomen sloop. Stadsherstel heeft het gebouw gerestaureerd. De stichting Het Schooltje van Dik Trom heeft het klaslokaal ingericht met oude schoolmeubelen en er het kinderboekenmuseum gevestigd. De bijbehorende woning wordt door Stadsherstel verhuurd.

De eerste tentoonstelling gaat over het leven en werk van C. Joh. Kieviet. Kieviet heeft ongeveer vijftig titels op zijn naam staan, waarvan er zes over Dik Trom gaan. Zijn drie eerste boeken zijn *De twee neven* (1890), *Frans van Dorentil* (1891) en *Uit het leven van Dik Trom* (1891).

Bij het schrijven van zijn boeken betreft hij de kinderen van zijn school. Hij laat oudere leerlingen voorlezen aan de jongere en kijkt dan naar de reacties.

Uit het leven van Dik Trom heeft aanvankelijk niet zo'n succes. In die tijd kon men nog niet veel waardering opbrengen voor de bespottung van het gezag - in de vorm van veldwachter Flipsen - en de kwajongensstreken van Dik en zijn vrienden. Met enige aarzeling durft Uitgeverij Kluitman het aan om het boek uit te geven. Maar de eerste druk is pas acht jaar later uitverkocht.

Het boek wordt een succes als er in de tweede druk tekeningen van Johan Braakensiek (1858 - 1940) komen.* Braakensiek heeft meerdere boeken van Kieviet geïllustreerd, maar lang niet allemaal. Enkele drukken van de Dik Trom boeken hebben zelfs een andere illustrator. Zo heeft Jan Sluyters (1881-1957) in 1907 *De zoon van Dik Trom* van illustraties voorzien. Later heeft Braakensiek ook voor dit boek de illustraties gemaakt.

Kieviet wordt in 1902 hoofd van de Stadsverschool aan de Oostzijde in Zaan-

dam. In de Zaanse volksmond heette deze school de Bakkerschool, naar de legendarische meester Bakker, die er 54 jaar hoofdmeester was. De schrijver heeft dan al vijftien titels op zijn naam staan.

Diverse van zijn boeken vertellen iets over gebeurtenissen uit de vaderlandse geschiedenis. Zo speelt *Fulco de minstrel* (1892) zich af in 1297, een jaar na de dood van Floris V. *In de woeilige dagen* (1894) gaat over graaf Willem IV omstreeks 1350 en *Een Corsicaanse jongen* (1908) is een verhaal over Napoleon.

In Zaandam verschijnt in 1904 *Jongens van Oud Holland*. Het verhaal speelt zich af in de Zaanstreek. Ook het bezoek van Tsaar Peter de Grote aan Zaandam in 1697 komt aan de orde.

Pas in 1907 schrijft Kieviet een tweede boek over Dik Trom: *De zoon van Dik Trom*. In 1912 verschijnt *Toen Dik Trom een jongen was*, gevolgd door *Dik Trom en zijn dorpsgenoten* (1920) en *Het tweede boek van Dik Trom en zijn dorpsgenoten* (1923). In het jaar van zijn overlijden komt de laatste titel uit: *Avonturen van Dik Trom* (1931).

C. Joh. Kieviet schrijft nog enkele boeken over een clubje jongens: *De club van zessen klaar* (1898), *De club op reis* (1903) en *De club in Valkenburg* (1915). Deze boeken zijn veel minder bekend dan zijn Dik Trom boeken.

Voor de volwassenen schrijft Kieviet twee detectives: *Haar chauffeur* (1928) en *De moord bij den hertenkamp* (1930). Deze boeken zijn beneden de maat en hebben geen succes.

Hij heeft ook meegewerkt aan twee plaatjesalbums van de N.V. Koek- en bescheuitfabriek Hille te Zaandam, een plaatjesalbum voor Keg's theehandel en drie albums voor de bescheuitfabriek Kaiser te Rotterdam.

Alle boeken van Kieviet, op twee na, zijn op dit moment tentoongesteld in het museum. Sommige Dik Trom boeken zelfs in meerdere uitvoeringen.

Ton van der Lee - een kleinzoon van Kieviet - zet nu de schrijftraditie voort. Hij heeft inmiddels twee vervolgh verhalen geschreven over Dik Trom: *Dik Trom en de orde van de speer* en *Dik Trom in Afrika*.

Bezoekadres

Etersheim 8a
2474 MT Oosthuizen
www.hetschooltjevandiktrom.nl

*) De kunstenaar Johan Braakensiek wordt beschreven in de publicatie 'Ver-nieuwing & Bezinning', ook in te zien op www.vvkn.nl/kunstenaars_fabrieken.php?keuze=16

TENTOONSTELLINGAGENDA per mei 2013

Alkmaar – Stedelijk Museum Alkmaar
072-5489789 / stedelijkmuseumalkmaar.nl
Piet en Matthieu Wiegman, Schilders van de Bergense School; t/m 18 augustus 2013.

Als openingstentoonstelling van de nieuwe tentoonstellingszaal presenteert Stedelijk Museum Alkmaar een groot overzicht van de schilderkunst van de Bergense School kunstenaars Piet en Matthieu Wiegman. Landschappen, portretten, stillevens en reisimpressies trekken voorbij in dit indrukwekkende dubbelportret. De broers Wiegman speelden begin twintigste eeuw een belangrijke rol binnen het modernisme en stonden aan de wieg van de Bergense School (1914-1920). Niet eerder zijn de oeuvres van de broers samen gepresenteerd. In de tentoonstelling zijn de overeenkomsten tussen beide kunstenaars te zien, maar ook de grote verschillen in werk en opvatting. Bijzonder is het grote aantal schilderijen uit particuliere collecties; prachtige stukken die nu tijdelijk gezamenlijk te zien zijn.

Zelfportret Piet Wiegman, ca. 1911.
Particuliere collectie.

Zelfportret Matthieu Wiegman, ca. 1916.
Particuliere collectie.

Amsterdam – Van Gogh Museum
020-5705200 / www.vangoghmuseum.nl
**Van Gogh aan het werk;
t/m 12 januari 2014.**

In de jubileumtentoonstelling die opent na de renovatie van het Van Gogh Museum, komen veel van Van Goghs uitzonderlijke werken samen, om de afsluiting van acht jaar onderzoek naar zijn werkwijze te vieren. Een bijzonder overzicht van een veelzijdig oeuvre.

Al ruim een eeuw zijn mensen overal ter wereld gefascineerd door het leven en werk van Vincent van Gogh. In de jubileumtentoonstelling 'Van Gogh aan het werk' zien we hoe hij zich in tien jaar tijd ontwikkelde tot een unieke kunstenaar met een imposant oeuvre. De tentoonstelling is gebaseerd op de inzichten die zijn verkregen uit het langlopende onderzoek naar de werkwijze van de kunstenaar: Van Goghs atelierpraktijk.

Een multidisciplinair team - dat nauw samenwerkte met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en Partner in Science Shell Nederland – heeft vanaf 2005 intensief onderzoek gedaan naar de techniek en het materiaalgebruik van Vincent van Gogh. De uitkomsten zijn van grote waarde voor onze kennis over de kunstenaar en worden verwerkt in deze tentoonstelling.

Ruim 200 schilderijen, werken op papier, schetsboekjes en brieven van Van Gogh en andere kunstenaars – aangevuld met 19de-eeuwse schildersmaterialen en kunstenaars-handboeken – geven inzicht in het boeiende ontstaansproces van Van Goghs schilderijen en tekeningen.

Assen – Drents Museum
0592-377773 / www.drentsmuseum.nl
**Martin Monnickendam (1874-1943);
t/m 21 juli 2014.**

Tot en met 21 juli 2014 zijn in het boekenkabinet aquarellen en schetsen te zien van Martin Monnickendam. Het Drents Museum kreeg deze werken in langdurige bruikleen van de Stichting Martin Monnickendam.

De kunstschilder Martin Monnickendam kreeg zijn opleiding aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunst waar Auguste Allebé, Nicolaas van der Waay en Carl Dake tot zijn leermeesters behoorden. Hij woonde en werkte in Amsterdam. De tijdens zijn leven gevierde kunstenaar koos als onderwerpen vaak Amsterdamse taferelen en stadsgezichten, zijn oeuvre is dan ook nauw verbonden met de hoofdstad.

Daardoor geeft het een uniek beeld van het rijk geschakeerde culturele en religieuze leven in de eerste helft van de twintigste eeuw.

Zijn vele reizen – onder andere naar Italië, Duitsland en Frankrijk – legde hij eveneens in beelden vast. Zijn trefzekere teken-

vaardigheid maakte Monnickendam tot een veel gevraagd illustrator voor dag- en weekbladen. Monnickendam ontving talloze onderscheidingen uit binnen- en buitenland en nam over de hele wereld deel aan tentoonstellingen, waaronder in Berlijn, Buenos Aires en Pittsburg.

Opvallend in zijn werk is het voor die tijd felle kleurgebruik. Zijn naam werd – mede door dat kleurgebruik – in een adem genoemd met zijn eveneens succesvolle tijdgenoten Jan Sluijters en Kees Maks. Monnickendam heeft zich echter nooit aangesloten bij een stroming of een groep schilders. Hij heeft altijd zijn eigen weg gevolgd en hanteerde daarbij een stijl van schilderen en tekenen die zeer herkenbaar en eigen is.

Den Haag – De Mesdagcollectie
070-3621434 / www.demesdagcollectie.nl

Barbizon en Haagse School

Vanaf 1866 bouwde Mesdag en zijn vrouw Sientje stap voor stap een uitzonderlijke collectie op van schilders die zij bewonderden. Het zwaartepunt wordt gevormd door schilderijen van de Franse School van Barbizon en de Haagse School.

De Barbizon-collectie is zelfs de grootste en belangrijkste in haar soort buiten Frankrijk, met meesterwerken van kunstenaars als Camille Corot, Charles-François Daubigny en Théodore Rousseau. Deze schilders wilden het landschap en het boerenleven op een persoonlijke en alledaagse manier verbeelden. Ze werkten het liefst in de openlucht om hun impressies direct vast te kunnen leggen.

De kunstenaars van de Haagse School, waar Mesdag zelf toe behoorde, traden in hun voetsporen en legden met stemmige kleuren en losse penseelstreken de sfeer vast die het landschap bij hen oproep. De collectie bevat prachtige werken van onder anderen Mesdags jeugdvriend Jozef Israëls en collega-kunstenaars Anton Mauve, Jan

*Bij de Mesdags thuis.
De Mesdag Collectie Den Haag.*

Antonio Mancini, (1852-1930),
In gedachten verzonken (detail), ca. 1895-1898,
olieverf op doek.
De Mesdag Collectie Den Haag.

Hendrik Weissenbruch en de gebroeders Jacob, Willem en Matthijs Maris. Mesdag was niet alleen geïnteresseerd in de School van Barbizon en de Haagse School. De collectie bevat ook werk van kunstenaars als Marius Bauer, Gustave Courbet en Antonio Mancini.

Het hele jaar door kunt u kleine wisselende presentaties zien van de vaste collectie, die een aspect van Mesdags verzameling belichten. Momenteel is in De Mesdag Collectie een presentatie over de schilder Antonio Mancini te zien.

Groningen – Groninger Museum
050-3666555 / www.groningermuseum.nl
**Vrouwen van de Revolutie, Rusland
1907-1934; t/m 18 augustus 2013.**

De avant-garde was vrouwelijk! In ieder geval in Rusland voor en na de Revolutie van 1917. Een groot aantal Russische kunstenaars was er van overtuigd dat zij met hun werk een bijdrage konden leveren aan een klasseloze en rechtvaardige maatschappij. In

Anna Leporskaja, *Drie vrouwen*, 1932-1934.
Tretjakov Museum, Moskou.

vergelijking met andere avant-garde bewegingen is het grote aantal vrouwen in deze groep kunstenaars opvallend te noemen. Zij stonden op gelijke voet met hun mannelijke collega's en werkten zelfbewust met hen samen. Zonder de krachtige visie van bijvoorbeeld Alexandra Exter, Natalja Gontsjarova en anderen, hadden de avant-garde bewegingen rond Michail Larionov, Kazimir Malewitsch of Vladimir Tatlin nooit zo'n uitzonderlijk effect gehad.

De tentoonstelling belicht de centrale rol van deze kunstenaressen in Rusland aan het begin van de 20e eeuw. Een groot deel van de getoonde werken is voor het eerst in Nederland te zien.

Heerenveen – Museum Belvédère
0513-644999 / www.museumbelvedere.nl
Jan Mankes; t/m 9 juni 2013.

Precies een eeuw geleden woonde en werkte Jan Mankes (1889-1920) in De Knipe, ter hoogte van de Woudsterweg. Tegenwoordig is deze lange, met bomen omzoomde laan één van de toegangswegen naar Museum Belvédère. Jan Mankes is er inmiddels met een groot aantal schilderijen in de collectie vertegenwoordigd. De tentoonstelling 'Jan Mankes – in beeld en woord' toont enkele tientallen schilderijen en werken op papier, waaronder acht schilderijen uit de collectie Melchers (de voormalige collectie Scheringa). Deze zijn voor het eerst te zien sinds het faillissement van de DSB-Bank. De expositie omvat vooral werken die in de correspondentie van de kunstenaar worden besproken of genoemd. De brieven zijn in vitrines te zien en bevatten vaak verrassende opmerkingen, of werpen een nieuw licht op Mankes' artistieke uitgangspunten.

Hoorn – Affichemuseum
0229-299846 / www.affichemuseum.nl
Tsjechische affiches 1890-1938;
t/m 16 juni 2013.

De tentoonstelling is samengesteld uit de Lowry familie collectie.

De Lowry familiecollectie van Tsjechische affiches, met meer dan duizend exemplaren, is de grootste collectie ter wereld buiten de musea in Tsjechië.

De collectie is gedurende de afgelopen 25 jaar tot stand gekomen dankzij een wederzijdse passie gedeeld door vader en zoon. Enerzijds is de familie van oorsprong Tsjechisch en anderzijds beheren zij een veilinghuis en antiquarische boekhandel. Hun afkomst en het bedrijf en hun gezamenlijke passie voor affiches vormen dan ook hun gemeenschappelijk drijfveren op persoonlijk, professioneel en emotioneel

niveau.

Het opbouwen van de collectie was voor hen een unieke en onvervangbare ervaring.

Voor deze tentoonstelling zijn de hoogtepunten uit de collectie geselecteerd. Naar de mening van de samenstellers zijn het de mooiste affiches uit hun tijdperodes. In eerste instantie zijn tentoonstellingscatalogi over Tsjechische affiches en de weinige boeken die hierover zijn uitgegeven, geraadpleegd. Vervolgens hebben ze getracht die beelden te presenteren die nog nooit ergens anders zijn gepubliceerd.

Otterlo - Kröller-Müller Museum
0318-591241 / www.kmm.nl

Vincent is back deel II: Land van het licht; t/m 22 september 2013.

In Vincent is back staat de omvangrijke

Van Gogh-verzameling van het Kröller-Müller Museum sinds jaren weer centraal. Vincent is back vertelt het verhaal van Van Gogh in twee delen. In deel I, Geboortegrond (tot en met 1 april 2013) lag de nadruk op Van Goghs Hollandse periode (1881-1886). In deel 2, Land van het licht, verschuift het accent naar de werken in zijn Franse tijd (1886-1890), als de kunstenaar tot volle wasdom komt.

Naast schilderijen wordt ook een tiental tekeningen getoond. Vanwege hun lichtgevoeligheid zijn deze maar zelden te zien. De presentatie is thematisch opgezet en wordt toegelicht door teksten met onder meer briefcitataten van Van Gogh.

Na Vincent is back houdt de Van Gogh-collectie in wisselende samenstelling een prominente plaats in de collectiepresentatie.

Utrecht – Centraal Museum Utrecht
030-2362362 / www.centraalmuseum.nl
Keramik van de Utrechtse Fayence en Tegelfabriek Holland, t/m 23 juni 2013

Het wandbord, de vaas, het koffieservies en de cache-pot (sierbloempot) die het Centraal Museum in 2012 van een particulier verwierf, zijn tussen 1896 en 1906 gemaakt in de glorie-dagen van de art nouveau. Ze zijn rijk gedecoreerd met bloem- en diermotieven, kenmerkend voor die periode en stijl.

Dit aardewerk is gemaakt in de Utrechtse Fayence en Tegelfabriek Holland. Jan Willem Mijnlief (1862-1937) kocht de tegel-

fabriek in 1894. Het bedrijf, bij de Vaartse Rijn in het zuiden van de stad, verwierf onder zijn leiding internationale faam. Na een presentatie van art nouveau aardewerk op de wereldtentoonstelling in 1900 groeide de export naar het buitenland.

Belangrijke ontwerpers en schilders waren Jan Karel Leurs (1865-1936) en Jan Carel Heytze (1873-1943). Beiden hadden als schilder gewerkt voor plateelfabriek Rozenburg in Den Haag. Al na enkele jaren gingen de zaken slechter en in 1905 werd het bedrijf gesloten.

Mijnlief zag kans de fabriek op een veiling weer terug te kopen en deze ging in 1906 verder onder de naam N.V. Tegelfabriek Holland. Vanaf dat moment werden voornamelijk tegels geproduceerd.

In 1917 kwamen de activiteiten van de fabriek stil te liggen en in 1918 werd het bedrijf opgeheven.

Zwolle – Museum de Fundatie
0572-388188 / www.museumdefundatie.nl
Zie elders in dit nummer van 'Rond 1900'.

Tentoonstellingen uitgebreid beschreven in eerder verschenen uitgaven van 'Rond 1900'

Apeldoorn – CODA museum
055-5268400 / www.coda-apeldoorn.nl
Elke zondagmiddag van 14.00 - 15.00 uur gratis rondleidingen
Pieter Puype; een Zeeuwse beeldhouwer in Apeldoorn; t/m 30 juni 2013.

Amsterdam – Joods Historisch Museum
020-5310380 / www.jhm.nl
Beestenboel; Dieren in de kunst; t/m 1 september 2013.

's-Gravenhage – Gemeentemuseum
070-3381111 / www.gemeentemuseum.nl
Mondriaan en de Stijl; t/m 1 januari 2014.
Gustave Caillebotte; een impressionist en de fotografie; t/m 20 mei 2013.
Herkomst Ivo Bouwman; t/m 12 mei 2013.

Groningen – Groninger Museum
050-3666555 / www.groningermuseum.nl
De collectie Veendorp; Levenswerk van een zorgvuldig verzamelaar; t/m 2 juni 2013.
Nordic Art 1880 – 1920; Noord Europese schilderkunst uit de 19de en 20ste eeuw; t/m 5 Mei 2013.

Leerdam – Nationaal Glasmuseum
0345-614960 / www.nationaalglasmuseum.nl
Copier: een nieuw Leven; t/m mei 2013.
Gracius Glas; t/m 19 mei 2013 (verlengd).

Nuenen – Van Gogh Museum Vincentre
040-2839615 / www.vangoghwillagenuenen.nl
Van Aardappel tot app; t/m 15 november 2013.

Oss – Museum Jan Cunnen
0412-629328 / www.museumjancunnen.nl
Piet Meiners (1857-1903); Een vergeten kunstenaar; t/m 20 mei 2013.

Steenwijk – Instituut Collectie Hildo Krop
Gasthuislaan 2, 8331 MX Steenwijk / www.hildokrop.nl
Hildo Krop, stadsbeeldhouwer van Amsterdam; t/m 30 september 2013.

Utrecht – Centraal Museum
030-2362362 / www.centraalmuseum.nl
RIETVELD EN VAN BAAREN COLLECTIE, Kunst en vormgeving 1915-1930; t/m 11 mei 2014.

ALV, bij Kunstliefde. Foto's: Eef de Hilster.